

Tisková zpráva

Veřejnost o ekonomickém dopadu epidemie COVID-19 - Naše společnost - speciál - květen 2020

- ⊙ Od počátku pandemie do května třetina respondentů zaznamenala pokles příjmů své domácnosti, 5 % naopak uvádí, že příjmy jejich domácnosti vzrostly.
- ⊙ Negativní dopady koronavirové krize v podobě omezení pracovní doby či dokonce ztráty místa zaznamenala bezmála polovina zaměstnanců, omezení zakázek nebo nutnost ukončit svou dosavadní činnost uvedly tři čtvrtiny samostatně činných.
- ⊙ Pouze 5 % dotázaných uvedlo, že ve stávající situaci jejich domácnost již nevychází s penězi, naopak tři pětiny by při pokračování situace v podmínkách, jež platily v květnu, neměly mít potíže s rozpočtem ještě minimálně další tři měsíce.

Zpracoval:

Jan Červenka

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

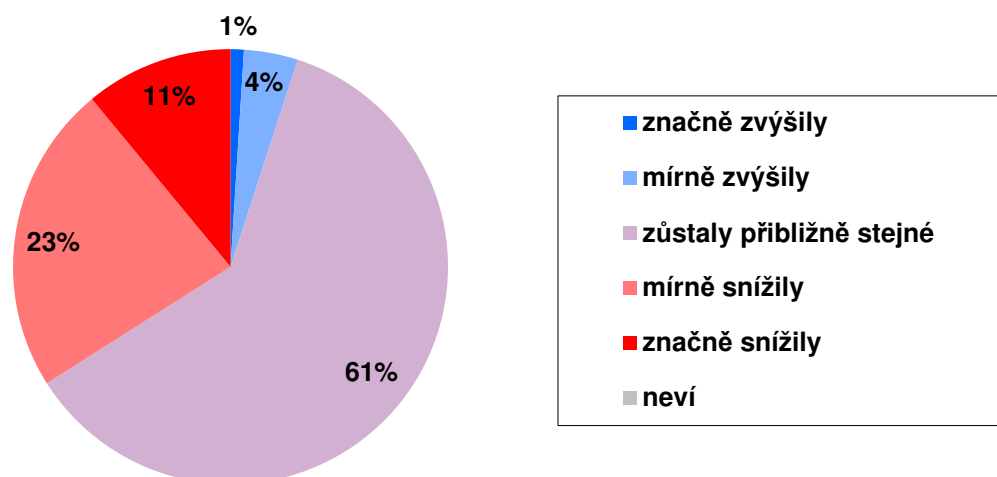
Tel.: 210 310 586; e-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

Centrum pro výzkum veřejného mínění se ve svém speciálním výzkumu zaměřilo na koronavirovou krizi a zkušenosti občanů s ní. Speciální výzkum byl proveden v rámci projektu Naše společnost, za otázky a design šetření zodpovídá CVVM, data sbírala společnost Median.

V rámci šetření bylo respondentům položeno několik otázek, které se týkaly bezprostředních ekonomických dopadů epidemie a s ní spojených protiepidemických opatření. Konkrétně šetření zjišťovalo, jak se od počátku epidemie změnily příjmy domácností, v nichž respondenti žijí, jak se krize dotkla jejich dosavadní ekonomické aktivity a jak dlouho by při pokračování dosavadního stavu dokázala jejich domácnost vycházet s příjmem.

Graf 1: Jak se změnily příjmy domácnosti respondenta v souvislosti šířením koronaviru (%)¹

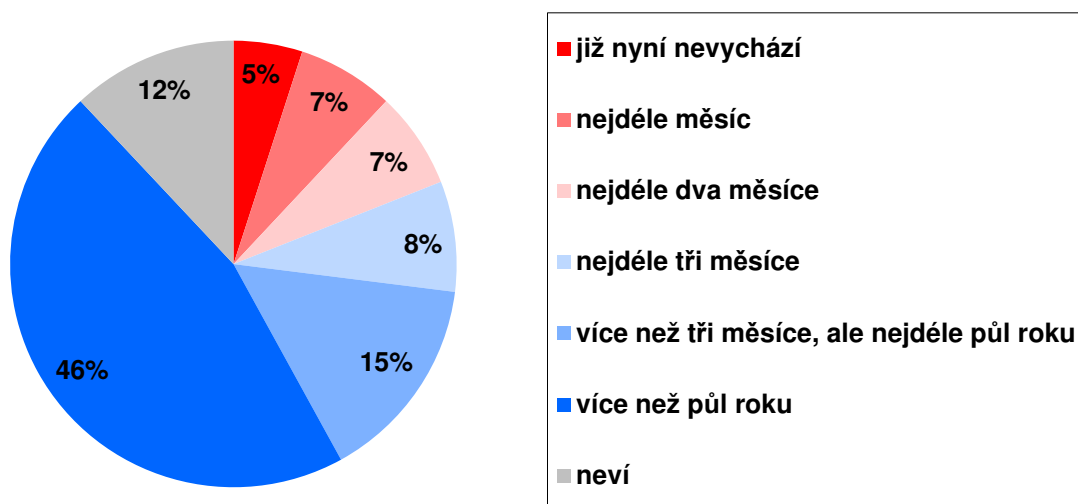
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 7. – 23. 5. 2020, 1043 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

¹ Znění otázky: „V souvislosti s šířením koronaviru se příjmy Vaší domácnosti značně zvýšily, mírně zvýšily, zůstaly přibližně stejné, mírně snížily, značně snížily.“

Jak ukazují výsledky v grafu 1, přibližně třetina (34 %) respondentů v souvislosti s šířením koronaviru podle vlastního vyjádření zaznamenala snížení příjmů své domácnosti, v tom u 11 % se příjmy „značně snížily“ a u 23 % se „mírně snížily“. U 5 % se naopak příjmy podle vyjádření dotázaných zvýšily, přičemž u 4 % se „mírně zvýšily“ a u 1 % se „značně zvýšily“. Přibližně tři pětiny (61 %) oslovených nezaznamenaly žádnou změnu příjmové situace svých domácností.

Podrobnější analýza ukázala, že silněji šíření koronaviru dolehlo na domácnosti respondentů, kteří byli před nástupem epidemie ekonomicky aktivní, přičemž výraznější dopad byl patrný u těch, kdo byli samostatně činní nebo podnikali (58 % z nich uvedlo, že se příjmy jejich domácnosti snížily, přičemž 26 % z nich uvedlo, že se „značně snížily“), zatímco u těch, kdo před začátkem epidemie nebyli ekonomicky aktivní, snížení příjmů uvedlo jen 19 %. Z hlediska současného zaměstnání se negativní dopad týká nezaměstnaných, samostatně činných bez zaměstnanců a řadových úředníků nebo provozních pracovníků ve službách a obchodu. Naopak méně dotčenými jsou domácnosti důchodců. Tomu odpovídají i rozdíly z hlediska věku, kde relativně nejméně dotčenou je skupina dotázaných ve věku od 65 let výše.

Graf 2: Jak dlouho dokáže domácnost finančně vycházet, pokud by se současná situace nezměnila (%)²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 7. – 23. 5. 2020, 1043 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Jak je patrné z výsledků zachycených v grafu 2, 5 % dotázaných uvedlo, že ve stávající situaci jejich domácnost „již nyní nevychází“ s penězi, naopak tři pětiny by při pokračování situace v podmínkách, jež platily v květnu, neměly mít potíže s rozpočtem ještě minimálně další tři měsíce, když 46 % dotázaných uvedlo variantu „více než půl roku“ a dalších 15 % „více než tři měsíce, ale nejdéle půl roku“. O málo více než pětina (22 %) dotázaných se pak poměrně rovnoměrně rozdělila mezi variantami „nejdéle měsíc“ (7 %), „nejdéle dva měsíce“ (7 %) a „nejdéle tři měsíce“ (8 %). 12 % dotázaných se nedokázalo vyjádřit a zvolilo odpověď „nevím“.

Z podrobnější analýzy vyplynula podle předpokladů silná provázanost dané otázky se změnou příjmů domácnosti v souvislosti s šířením koronaviru, kterou zkoumal předchozí dotaz. Mezi těmi, kterým se příjmy „značně snížily“, téměř čtvrtinu (24 %) tvoří ti, kdo „již nyní nevychází“ s penězi, a další dvě pětiny (39 %) se dělí mezi varianty nepřesahující horizont tří měsíců. Z hlediska přímých dopadů koronavirové krize se v situaci, kdy nemohou s příjmy vyjít již nyní, případně se mohou do tísně dostat v průběhu následujících tří měsíců, objevují zejména lidé, kteří přišli o

² Znění otázky: „Jak dlouho dokáže Vaše domácnost vycházet s financemi, pokud by se současná situace nezměnila?“ Možnosti odpovědi: již nyní nevycházíme, nejdéle měsíc, nejdéle dva měsíce, nejdéle tři měsíce, více než tři měsíce, ale nejdéle půl roku, více než půl roku.

své zaměstnání, nebo se jim pracovní doba zcela omezila v důsledku odstávky, případně jako samostatně činní přišli o všechny zakázky. Poněkud skeptičtější k finančním vyhlídkám svých domácností při zachování současného stavu přistupují ženy, když jen 42 % z nich si myslí, že jejich domácnost za stávajících podmínek bude vycházet s penězi déle než půl roku, u mužů to bylo 51 %. Mezi ženami akutní nedostatek příjmů, nebo nedostatek financí v horizontu jednoho měsíce uvedlo 15 % a u mužů jen 8 %. Z hlediska věku pak hraje klíčovou roli to, že krize zasáhla primárně příjmy ekonomicky aktivní populace, zatímco důchodců se bezprostředně v tomto ohledu nedotkla, což se projevuje vyšším podílem těch, kdo za stávajících podmínek nebudou mít problémy ani za víc než půl roku, mezi dotázanými od 65 let výše. Z hlediska současného zaměstnání totéž samozřejmě platí pro zmiňované důchodce a vedle nich i pro vysoce kvalifikované odborné nebo vedoucí pracovníky, naopak horší situace je patrná u nezaměstnaných, žen v domácnosti, nekvalifikovaných či polokvalifikovaných dělníků a v menší míře i řadových úředníků a provozních pracovníků ve službách a obchodu. Z hlediska vzdělání o něco horší vyhlídky při pokračování nastalé situace vyjadřují lidé se základním vzděláním, případně se středním vzděláním bez maturity či vyučení, naopak relativně lépe na tom jsou absolventi vysokých škol.

Tabulka 1: Přímé důsledky koronavirové krize pro zaměstnance (%)³

přišel o práci	4
pracovní doba byla zcela omezena	12
pracovní doba byla částečně omezena	31
pracovní doba nebyla nijak omezena	45
pracovní doba se zvětšila	8

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 7. – 23. 5. 2020, 582 respondentů starších 18 let, kteří v únoru 2020 před zavedením opatření proti šíření koronaviru byli zaměstnanci, kombinace metod CAWI a CATI.

Tabulka 2: Přímé důsledky koronavirové krize pro samostatně činné (%)⁴

musel ukončit podnikání	3
přišel o všechny zakázky	21
přišel o část zakázek	51
podnikání zůstalo ve stejném rozsahu	24
podnikání se rozšířilo o nové zakázky	1

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 7. – 23. 5. 2020, 113 respondentů starších 18 let, kteří v únoru 2020 před zavedením opatření proti šíření koronaviru byli samostatně činní, kombinace metod CAWI a CATI.

Respondentům, kteří do zavedení protiepidemických opatření vykonávali ekonomickou aktivitu jako zaměstnanci (N=582), nebo jako samostatně činní (N=113) byla položena otázka zjišťující přímé dopady koronavirové krize na jejich ekonomickou aktivitu. Jak ukazují tabulky 1 a 2, nějaké přímé negativní dopady situace okolo koronaviru v rámci svojí ekonomické aktivity zaznamenala téměř polovina (47 %) zaměstnanců, v tom 4 % o práci přišla, 12 % pak v souvislosti s odstávkou nebo s omezením provozu šlo na nucené volno a 31 % se setkala s částečným omezením pracovní doby. Mezi samostatně činnými uvedly negativní dopady dokonce tři čtvrtiny (75 %), přičemž téměř čtvrtina (24 %) musela svou činnost ukončit, nebo přišla o všechny zakázky, 51 % pak přišlo o část zakázek. Pozitivní dopady v podobě většího objemu práce či zakázek se objevovaly rovněž, ovšem mnohem méně často a vesměs šlo o zaměstnance. Není překvapivé, že odvětvově se toto zvýšení objemu práce objevilo v oblasti zdravotní a sociální péče, kde tuto variantu uvedla téměř čtvrtina (23 %) oslovených. Naopak pokles se objevil v oblasti vzdělávání a školství, ubytování a stravování a v oblasti obchodu a oprav motorových vozidel a spotřebního zboží. Profesně se omezení práce objevovalo ve zvýšené míře mezi řadovými úředníky a provozními pracovníky ve službách a obchodu.

³ Otázka: „Který výrok platí v současnosti pro Vaše zaměstnání v souvislosti se zavedením opatření proti koronaviru?“ Možnosti odpovědí: přišel/přišla jsem o práci, má pracovní doba byla zcela omezena (např. odstávkou, přechodem na ošetřovně), má pracovní doba byla částečně omezena, má pracovní doba nebyla nijak omezena, má pracovní doba se zvětšila (např. navýšením úvazku, přesčasů).

⁴ Otázka: „Který výrok platí v současnosti pro Vaše podnikání v souvislosti se zavedením opatření proti koronaviru?“ Možnosti odpovědí: musel(a) jsem ukončit podnikání, podnikání jsem neukončil(a), ale přišel/přišla jsem o všechny zakázky, přišel/přišla jsem o část zakázek, mé podnikání zůstalo ve stejném rozsahu, mé podnikání se rozšířilo o nové zakázky.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	<i>Naše společnost – speciál 2020</i>
Realizátor:	<i>Median, s.r.o.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
Termín terénního šetření:	<i>7. – 23. 5. 2020</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání, ekonomické postavení, frekvence užívání internetu</i>
Vážení dat:	<i>pohlaví, věk, vzdělání, kraj velikost místa bydliště, ekonomické postavení a užívání internetu, věk x vzdělání, pohlaví x kraj, věk x kraj, vzdělání x kraj a velikost místa bydliště x kraj</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 18 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1043</i>
Metoda sběru dat:	<i>Kombinace dotazování CAWI a CATI</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>KK6, KK7, KK7A, KK7B, KK8</i>
Kód zprávy:	<i>eu200617</i>
Zveřejněno dne:	<i>17. června 2020</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (zde je to obyvatelstvo České republiky starší 18 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce a u tohoto speciálního výzkumu také na ekonomické postavení a frekvenci užívání internetu. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velikých obcí atd.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 18 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíří námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.]